

Holme-Højbjerg-Skåde Fællesråd
Lyseng Kilen - Arbejdsgruppen

FRA BYNÆRT TIL BORGERNÆRT NATUROMRÅDE

LYSENG KILEN - FORSLAG TIL PLAN - JUNI 2016

FRA BYNÆRT TIL BORGERNÆRT NATUROMRÅDE

Lyseng Kilen ligger midt i Holme-Højbjerg-Skåde - de ældre sydlige forstæder til Aarhus Midtby. Lyseng Kilen er knap 1,5 km lang og 250 m. bred omkranset af bl.a. boliger og idrætsanlæg .

Naturområdet er et attraktivt grønt lokalt islæt...men istidens lerlag hæmmer vandets nedsivning. Derfor indbyder området ikke til de naturoplevelser for beboerne, som det har potentiale til.

Det vil projektet for Lyseng Kilen råde bod på...vi vil åbne det som et borgernært naturområde.

Projektets realisering skal som det første sikre, at borgerne kan bevæge sig tørskoet gennem området. Brugere vil få nogle varierede naturoplevelser fra de ny anlagte stier og træbroer langs med de vådområder og vandløb. Jordoverskud fra opgravninger ved damme, regnvandsbassiner og vandløb genbruges til at tilføre landskabet et bakke drag og en samlingsplads som mødested og til både leg og mindre arrangementer.

Dernæst vil vi - i takt med den nødvendige finansiering - "møblere" området med bænke, info-tags om naturen, motionsredskaber, afmærkninger til løbe- og gangruter o.l.. "Møbleringen" af området skal i omfang, form og materialer ske med respekt for naturområdets kvaliteter.

Et borgernært naturområde rummer mange muligheder for brug - ikke kun til den uorganiserede oplevelse, men også som et tilbud til organiserede oplevelser. I kilens nærområde findes bl.a. fire skoler, Lyseng Idrætscenter med mange klubber, daginstitutioner, ældrecentre o.l.

Det vil være oplagt for skoler og daginstitutioner at benytte muligheden for at kombinere naturlære og bevægelse i dagligdagen. Idrætsklubberne kan henlægge motion og træning til

naturen lige uden for døren. Ældrecentre kan sikres en fornuftig adgang til et ellers vanskeligt tilgængeligt område. Forældre kan nyde en tur i området, mens typisk de mindre børn er til gymnastik, fodbold, badminton eller anden sport. Men området tænkes også brugt til picnic og som et uformelt mødested for naboområderne. Endelig er området yndet af hundeejere, som tænkes at få et bedre område at gå og mødes i.

Tilgængeligheden er afgørende for brugen af landskabet!

Fællesrådet for Holme-Højbjerg-Skåde tog initiativ til projektet i starten af 2016. Vi har knyttet en lokal landskabsarkitekt Annelise Lauritsen til projektet som tovholder. Projektet miljøsikres i et samarbejde med Aarhus kommune, Magistratsafdelingen for Teknik og Miljø.

Projektet er organiseret med en projektgruppe, hvor lokale borgere og Lyseng idrætscenter (foreningerne) er inviteret med. Magistratsafdelingen for Teknik og Miljø sidder også i projektgruppen. Vi har inviteret en 9. klasse fra en af naboskolerne til at komme med ideer til, hvordan Lyseng Kilen kunne gøres mere bruger-/børnevenlig. Klassen har afleveret tre forslag til specielt "møblering" af kilen. Forslagene vil indgå i det endelige projektforslag.

Et færdigt projektforslag med overslag over økonomien er klart til præsentation i juni 2016. Det kan danne grundlag for at afsøge finansieringen til første etape - nemlig den del, der handler om at skabe tilgængelighed med et overordnet greb bl.a. ved anlæg af stier og broer, der styrker landskabet og naturen. "Møbleringen" kommer bagefter!

1. Naturen i Lyseng Kilen

Bevoksning

Arealet øst for hovedstien til Skåde er bevokset med græs med spredte eg, hvidtjørn, brombær og æble, 'skoven' ved Saralyst Allé består af blandet pil, el, birk, ask, brombær og enkelte gamle frugttræer fra nedlagte haver ved Lysengvej. Omkring vandhuller er der pil, dunhammer og siv. Vest for tennishallen er der plantet frugttræer. På skråningen langs boldbanerne er et hegn af eg, birk, hassel, tjørn og brombær. Det åbne areal er dækket af græs og urter.

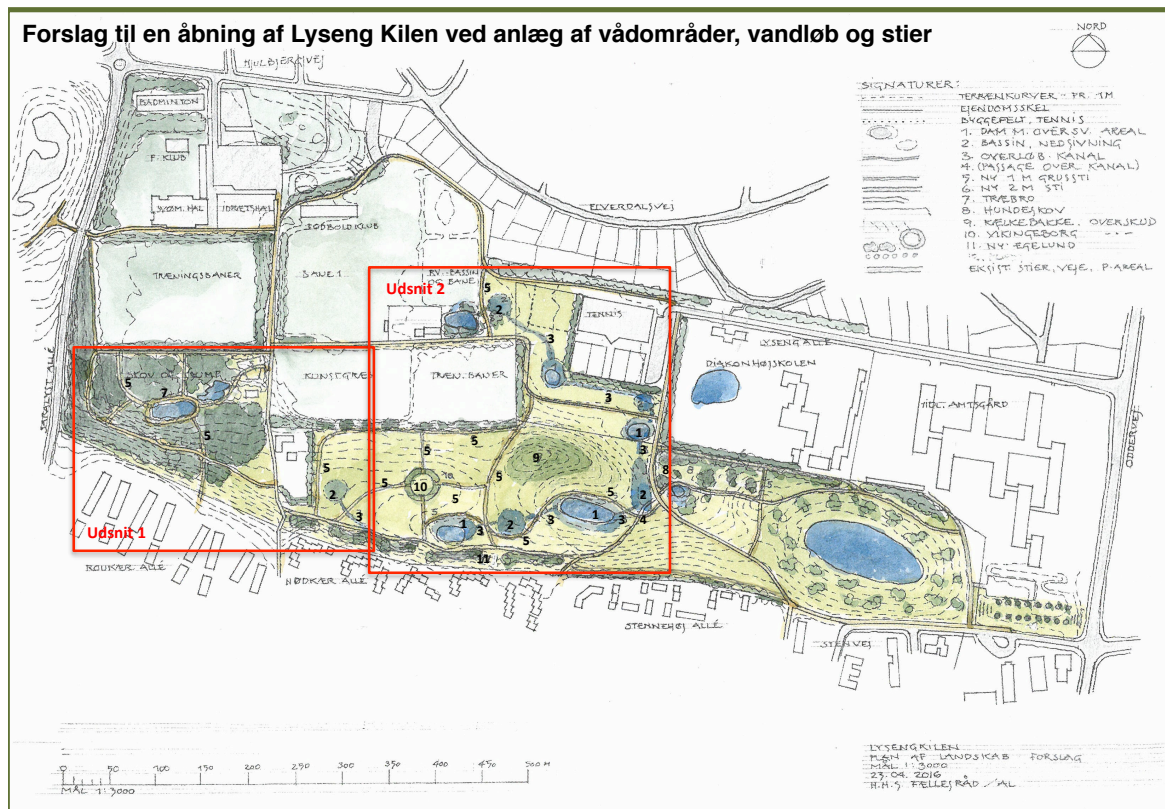
Fauna

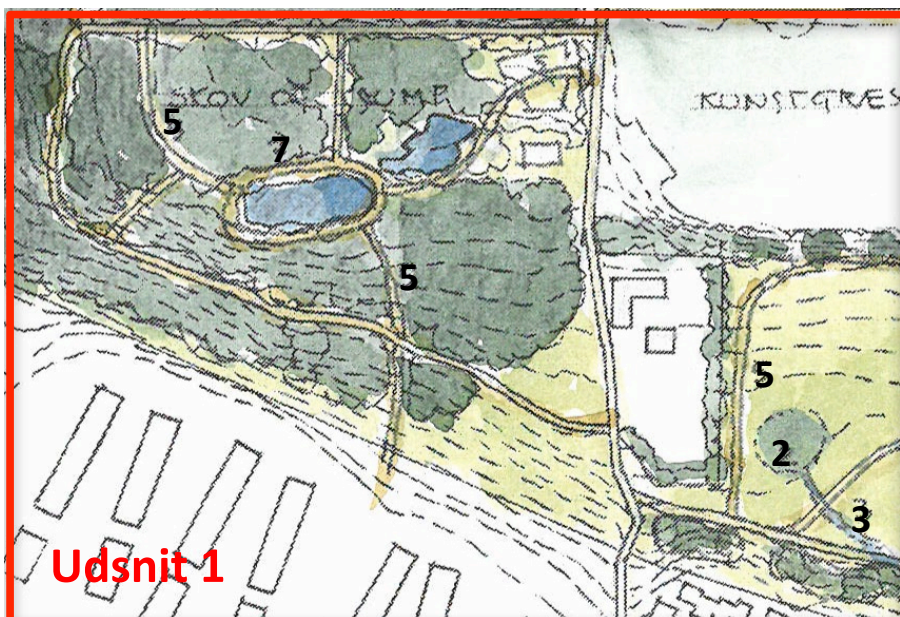
Der er grøn løvfrø i enkelte vandhuller (fredet). Desuden er der ræv, råvildt, hare, fasan, fiskehejre, forskellige spurvefugle og muligvis flagermus.

Landskab

Terrænet er bølgende med bakker og vandhuller og med en skov med 'mose' mod vest ved Saralyst Allé. Landskabet opleves fra et net af trampede stier, der også forbinder områderne omkring kilen. På den østlige del ligger et areal omkring en stor dam. Arealet er hegnet og benyttes af et kogræsserlaug, så her kan man hver sommer opleve 4 røde ungkreaturer af højlandsracen på græs.

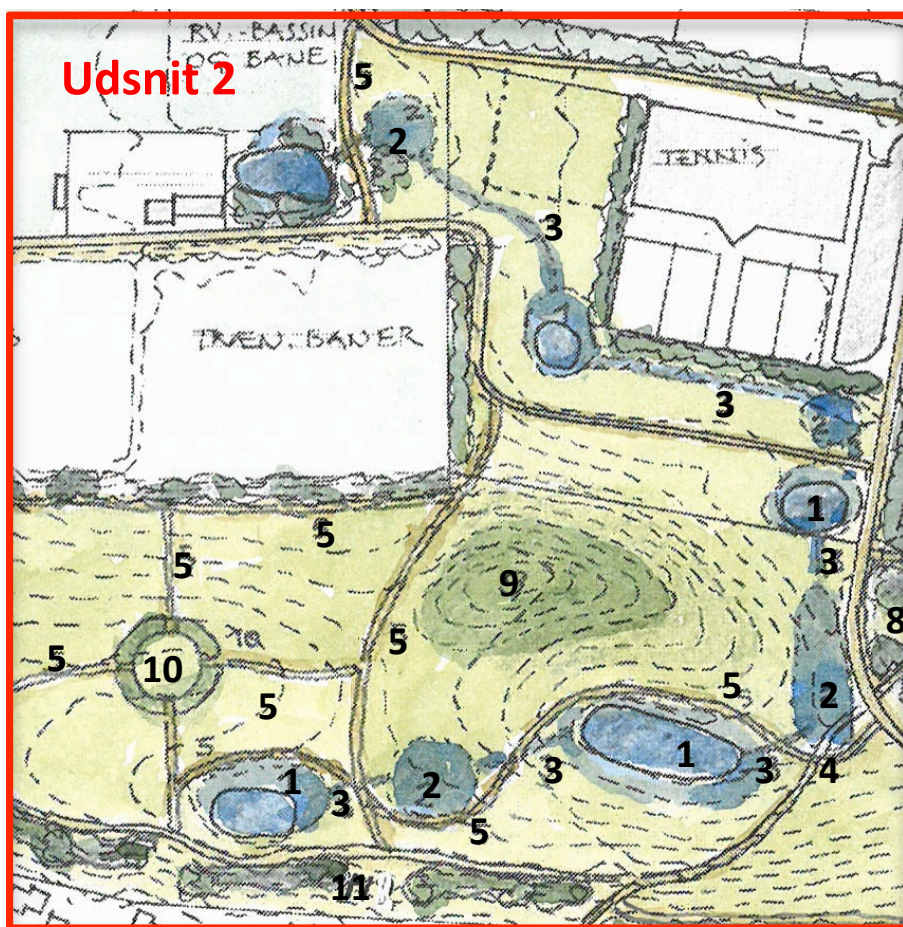
2. Projektbeskrivelse og økonomioverslag

Nummerering på kortudsnit:

1. Dam med oversvømmet areal
2. Bassin, nedsivning
3. Overløb, kanal
4. Passage over kanal
5. Ny 1 meter grussti
6. Ny 2 meter sti
7. Træbro
8. Hundskov (se kort s. 3)
9. Kælkebakke af overskudsjord
10. Mødeplads
11. Ny egelund mod sydskel

Der er mange kilder, hvorfra der siver vand ud fra bakkerne. Det foreslås at der etableres et system af nedsivningsbassiner, udvidet nedsivningsareal omkring vandhullerne og forløb af overløb fra højereliggende bassiner til lavtliggende. Da det meste af vandet vil sive ned, må man regne med at bassinerne er tørlagte en stor del af året. De vil så fremstå med græs som det omgivende terræn, men kan måske give grundlag for særlige plantearter.

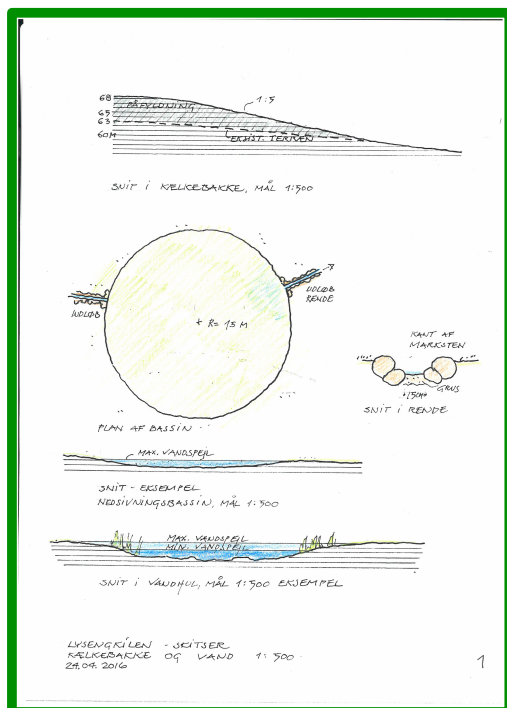
Beplantningen langs sydskråningen ved fodboldbanerne foreslås udtyndet, så der bliver indkig fra kilen og stien ovenfor banerne.

Jord fra udgravning af bassinerne anvendes til at forhøje terrænet, som en bakke til kælkning og til at nyde udsigten fra. Desuden anlægges på det højeste punkt - et mødested og samlingssted til forskellige aktiviteter. Der tilsigtes jordbalance i anlægget.

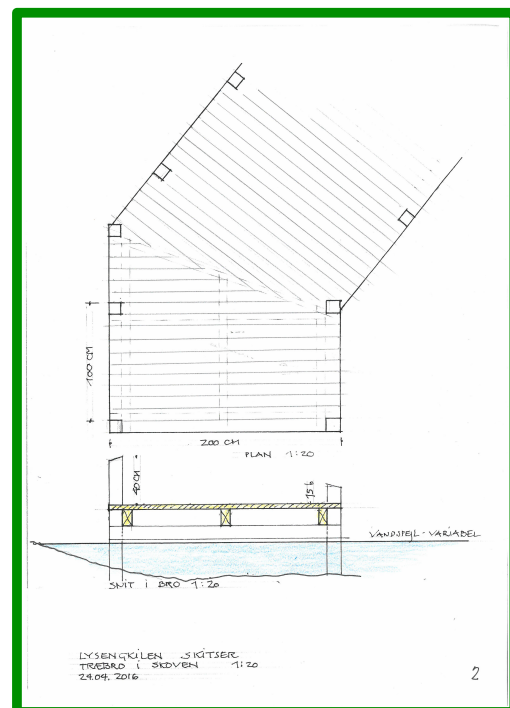
Mosen er meget vandfyldt, et krat med særlige oplevelser. Her foreslås der etableret stier og træbroer over de sumpede områder. Der skal findes mulighed for dræning af hensyn til træerne i området.

På de stejle skråninger nord for boligbebyggelserne tænkes plantet lunde af eg, som visuelt kan indramme kilen og berige floraen samt være levested for dyr. Lundene plantes, så de tilgodeser både boligerne og kilen. Der etableres et stisystem af strækninger hhv. egnet for bevægelseshæmmede og smalle grusstier, der slynger sig gennem området. Stierne skal kunne anvendes i undervisning for børn - natur-motion.

De følgende skitser viser nogle af de elementer, der indgår i projektets første fase.

Skitse af kælkebakke samt plan og
og snit i et nedsivningsbassin

Skitse af træbro

I det følgende skema er vist en oversigt over projekterne i området (numrene refererer til kortets numre) samt et overslag over omkostningerne ved de pågældende projekter.

Nr.	antal	Projekt	Enhed	Areal	I alt.	Pris
1	7	Vandhuller – oprensning af dunhamre mv. og udvidelse af oversvømmelsesareal med flade bredder	m2	300	2100	35.000 kr.
2	5	Nye lave bassiner til opsamling og nedsivning af regnvand, max. Dybde 1 m, flade sider	m2	500	2500	180.000 kr.
3	9	Overløbskanaler mellem damme og bassiner, små grøfter, evt. kantet med marksten	Lbm.		460	12.000 kr.
4	5	Plankebroer, hvor stier krydser kanaler, højde i niveau med sti, bredde 1 m, uden rækværk	Stk.		5	10.000 kr.
5	-	Grusstier, ca. 1 m brede, som eksisterende stier	Lbm.		1700	200.000 kr.
6	-	Sti, handicapegnet, ca. 2 m bred, med slotsgrusbelægning	Lbm.		350	70.000 kr.
7	1	Lav plankebro i mosen, bredde ca. 2 m, uden rækværk	Lbm.		130	185.000 kr.
8	-	Hundskov, rydning af småbuske. Trådhegn	Lbm.		330	125.000 kr.
9		Kælkebakke af overskudsjord fra bassiner og damme, terræn formes naturligt.			1700	60.000 kr.
10		Mødested	m2		500	5.000 kr.
11		Egelund på skråning, små planter, ca. 3 m. bred	Stk.		720	25.000 kr.
12	-	Udtynding af buskbevoksning langs boldbaner, areal	m2		2000	20.000 kr.
13		Plads ved Oddervej med højstammet Lind	Stk.		30	----
		Jordterrasse med græs	m2			
Samlet overslag over projekterne 1 - 12						927.000 kr.
Ved jordarbejder afrømmes muld før råjord afgraves/pålægges, muld udlægges efterfølgende og tilsås med græs.						

Til de nævnte projektomkostninger skal lægges ca. 100.000 kr. til uforudsete omkostninger.

De samlede omkostninger til projektets 1. fase vil derfor ligge på ca. 1,0 mio. kr.

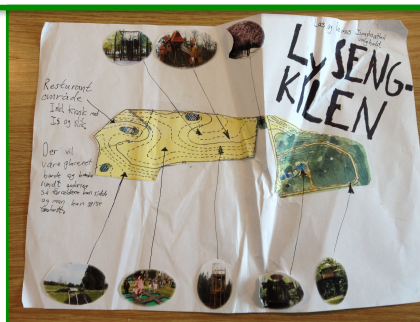
Fase 1 vil som nævnt sikre, at borgerne kan bevæge sig tørskoet gennem området. Brugerne vil få nogle varierede naturoplevelser fra de ny anlagte stier og træbroer langs med de vådområder og vandløb, som vil berige området med naturoplevelser. I fortsættelse af fase 1 vil der være grundlag for at foretage en møblering af område.

3. Overvejelser om en møblering af Lyseng Kilen

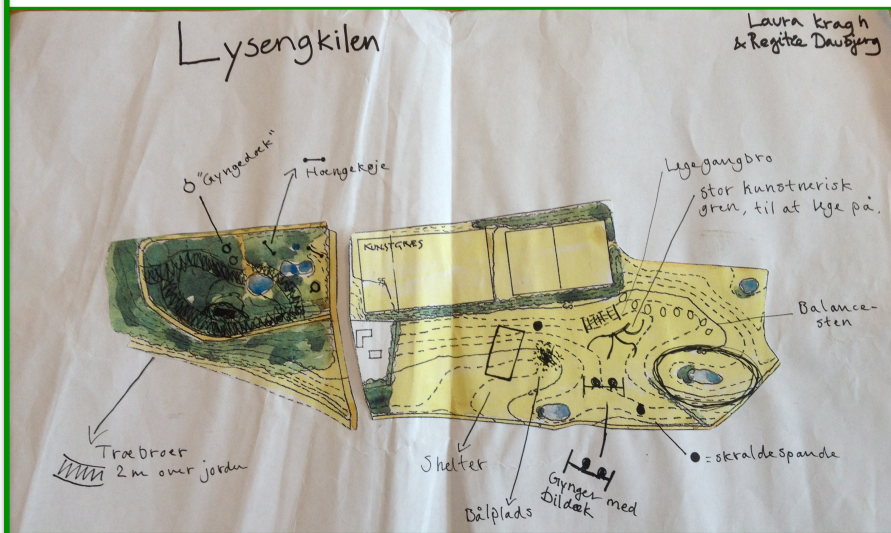
I takt med den nødvendige finansiering er det tanken at møblere området med bænke, info-tags om naturen, motionsredskaber, afmærkninger til løbe- og gangruter o.l.. Møbleringen skal i omfang, form og materialer ske med respekt for naturområdets kvaliteter.

Udstyr: Motionsredskaber kan opstilles ved Mosen, og der kan markeres afstande langs stierne til løbetræning. Læskærme og bænke tænkes opstillet ved udsigtspunkter, ved Mosen og Krolfbanen.

Det er tanken - bl.a. ved at lægge projektforslaget ud på hjemmeside og facebook - at indhente yderligere ideer til en balanceret møblering af området. Det gælder naturligvis også ideer til indretninger, som kan bidrage til områdets tilgængelighed og brug.

Idéskitser til en møblering udarbejdet af 9. klasse på Kragelundskolen

En 9. klasse fra en af naboskolerne (Kragelundskolen) har været inviteret til at komme med ideer til, hvordan Lyseng Kilen kunne gøres mere bruger-/børnevenlig. Klassen har afleveret tre forslag til møblering. Forslagene vil indgå i det endelige projektforslag. Der er foreslået forskelligt udstyr fra klassen på Kragelundskolen, såsom shelter, bålplads, motionsudstyr, legeplads mv.

Der arbejdes i en 1. etape af møbleringen med et forslag, som indeholder de elementer, som fremgår af den følgende oversigt. Der er endvidere angivet et prisoverslag på de enkelte elementer. Til disse priser skal læges omkostningerne ved opstilling. Forslaget respekterer i sit omfang naturkvaliteterne og kan finansielt være overkommeligt som en 1. etape.

antal	tekst	Enhed	Areal	I alt.	Pris
10	Bænke	Stk.		10	30.000 kr.
5	Bord- og bænkesæt	Stk.		5	125.000 kr.
1	Motionsudstyr med 6 dele	Stk.		6	150.000 kr.
5	Skraldestativer	Stk.		5	10.000 kr.
Samlet overslag over 1. etape af møbleringen					315.000 kr.
Supplerende overvejelser/muligheder vedr. 1. etape					
1	Picnicplads/park ved Skådecenter m. højstammet Lind (Detailprojekt, pris anslået - med ren grusbelægning)	m2		3600	130.000 kr.
5	Læskærme - lærk 3,5 x 3,5 meter	Stk.		5	----
3	Læskur som høj shelter, 7x7 meter	Stk.		3	----
5	Hundeposestativer og - affaldskurve	Stk.		5	----

For ca. 315.000 kr. kan der foretages en første møblering af området med bænke, borde, skraldestativer og 1 sæt motionsudstyr. Hertil skal lægges omkring 30.000 kr. til opstilling o.l.

Den samlede omkostning til (del af) 1. etape vil således ligge omkring 350.000 kr.

Denne møblering vil give en umiddelbar mulighed for at benytte området til aktiviteter og udflugter ud over vandre- og løbeture i naturen.

4. Organisering

Anlægsfasen

Da det er afgørende for hele projektets ide, at alle anlægsarbejder sker med respekt for områdets flora og fauna vil det være naturligt, at Magistratsafdelingen for Teknik og Miljø ved Center for Miljø og energi - helt uafhængigt af finansieringen - spiller en central rolle ved anlægsarbejdet. Vi forestiller os derfor, at den konkrete tilrettelæggelse og gennemførelse af anlægsarbejderne skal aftales mellem Fællesrådet/projektgruppen og Center for Miljø og energi.

For en god ordens skyld skal det bemærkes, at en gennemførelse af projektet naturligvis forudsætter de nødvendige tilladelser fra myndighederne, herunder Naturstyrelsens tilladelse til at etablere broer m.v. i skovområdet.

Driftsfasen

Det er tanken, at det overordnede ansvar for Lysengkilen ligger hos en styregruppe, der tager sig af anvendelse, vedligehold, nye tiltag, søgning af midler til udstyr o.l. Gruppen kan eksempelvis bestå af repræsentanter for Fællesrådet, Lyseng Idrætscenter, nabobebyggelserne (boligforeningernes bestyrelser hhv. grundejerforeninger), Diakonhøjskolen og arealejerne (Aarhus kommune og Bygningsstyrelsen). Det er vigtigt, at udpegningen af repræsentanter sker forpligtende i forhold til de deltagende parter, så drift og vedligeholdelse er forankret i en blivende organisation.

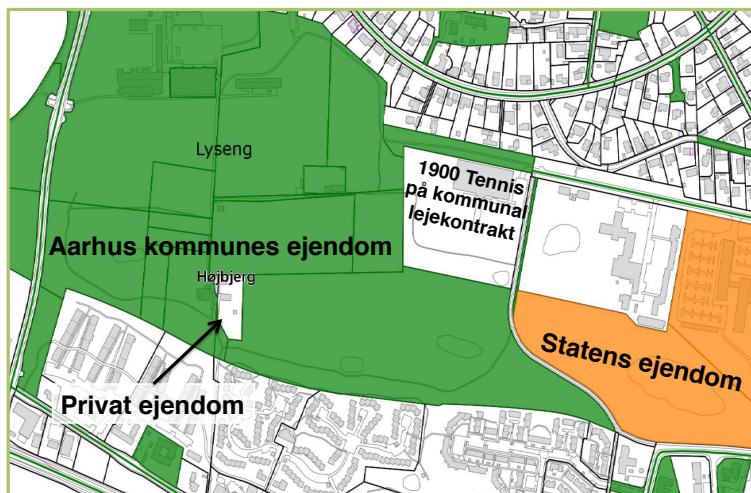
Såfremt det er muligt, skal der dannes en gruppe af frivillige (under styregruppen), der tager sig af Lysengkilens almindelige tilstand, pleje/beskæring af træer, maling af udstyr, tjek af bænke og andet udstyr, affaldsindsamling mv. Denne konstruktion vil naturligvis være følsom over for muligheden for at sikre tilstrækkeligt med frivillige til arbejdet. Interessen for at deltage vil formentlig være størst de første år efter projektets gennemførelse, hvor det har nyhedens interesse. Det er dog ingen garanti for en kontinuitet i "frivilligheden". Derfor skal finansieringen af driften ikke bero på, at "det nok løser sig", men bør indeholde en mulig betaling af frivilligt arbejde - f.eks. i forhold til idrætsforeningerne.

5. Finansiering

Fællesrådet har ikke selv midler til at finansiere et projekt som skitseret. Fællesrådes økonomi består af årlige medlemsbidrag på omkring 20.000 kr. samt et (forventeligt) årligt kommunalt tilskud på ligeledes 20.000 kr.. Aktuelt har Fællesrådet foretaget en beskeden opsparring bl.a. for at kunne bidrage (symbolsk) til projektet. Det drejer sig om ca. 50.000 kr., der forventes at skulle bidrage til områdets møblering.

Finansieringen af de ca. 1,1 mio. kr. til fase 1 og tilsvarende de omkring 350.000 kr. til etape 1 af møbleringen vil Fællesrådet søge dækket via bidrag fra lokale sponsorer, fonde og andre potentielle interessenter. Driftsbidragene skal dels komme fra den hidtidige drift af området om nødvendigt suppleret med event. eksterne bidrag, dels fra bl.a. bidrag indsamlet til ekstraordinær vedligeholdelse.

6. Oversigt over arealejere i området

Lyseng Kilens ejere fremgår af kortet. Hovedparten af arealet ejes af Aarhus kommune ved Magistratsafdelingen for Kultur og Borgerservice henholdsvis Magistratsafdelingen for Teknik og Miljø. Den østlige del af arealet ejes af staten ved Bygningsstyrelsen.

Der har ikke været rettet formel henvendelse til ejerne undervejs i projektet, idet deres stillingtagen til projektets realisering må bero

på et konkret kendskab til projektets indhold - og ikke mindst på eventuelle økonomiske konsekvenser heraf.

Der har under projektets udarbejdelse været samarbejdet med Magistratsafdelingen for Teknik og Miljø ved Center for Miljø og Energi henholdsvis Center for Byens Anvendelse.

Samarbejdet har bestået i faglig rådgivning og bidrag - og ikke en stillingtagen til kommunens eventuelle deltagelse (som bl.a. arealejer) i projektets realisering.

Der vil med det foreliggende projektforslag blive rettet henvendelse til arealejerne. Først herefter vil der - med udgangspunkt i positive tilkendegivelser - blive søgt om finansiering af projektet.

7. Handlingsplan

De næste skridt i projektets realisering vil være:

1. Godkendelse af projektet og henvendelse til arealejerne i Fællesrådets Forretningsudvalg.
2. Henvendelse til arealejerne mhp. en positiv tilkendegivelse vedr. projektets realisering.
3. Drøftelse med arealejerne om projektets organisering i anlægs- og driftsfasen.
4. Godkendelse af organisering hos arealejerne og andre involverede parter.
5. Eventuel justering af notatet med baggrund af ovenstående drøftelser/beslutninger.
6. Etablering af styregruppen for Lyseng Kilen med henblik på henvendelse til lokale sponsorer, fonde og andre potentielle interessenter.
7. Principgodkendelse af projektet ved de relevante myndigheder.
8. Henvendelser til vedr. finansiering af projektets fase 1 vedr. anlæg og etape 1 vedr. møblering.
9. Udarbejdelse af de nødvendige anlægsprojekter for fase 1 - forudsat den nødvendige finansielle afklaring (aktivitet 8).
10. Gennemførelse af anlægsprojekter vedr. fase 1.
11. Anskaffelse af møblering vedr. etape 1.
12. Indvielse af Lyseng Kilen som et "borgernært naturområde".

Deltagere i udarbejdelse af forslaget til plan for Lyseng Kilen:

Arbejdsgruppen:

Hans Foldager, Medlem af Svømmeklubben HASA
Inge Holm, 1. Højbjerg Pigespejderne DDS
Leif Fisker Jensen, Medlem af bestyrelsen i Lyseng Fonden og formand for [Foreningsfitness](#)
Ruth Jensen, beboer på Heidesvej
Karin Jørgensen, beboer og medlem af bestyrelsen i AAB afdeling 56
Annelise Lauritsen, landskabsarkitekt
Bettina Murmand, beboer Stennehøj Allé, kontakt til AAB afd. 52, suppleant til Fællesrådet
Carl Nielsen, formand for Holme-Højbjerg-Skåde Fællesråd

Aarhus Kommune, Magistratsafdelingen for Teknik og Miljø:

Tor Albrechtsen, Center for Byens Anvendelse
Lene Vinther Larsen, Center for Miljø og Energi

Kragelundskolen:

Thorbjørn Hartelius
samt
elever fra 9. klasse